

Az okozott vagyoni hátrány megtérülése a költségvetési csalás miatti bűnügyekben

Recovery of financial loss in criminal cases of budget fraud

Deres Petronella

Dr. PhD, tudományos főmunkatárs
Országos Kriminológiai Intézet
deres@okri.hu

Kármán Gabriella

Dr. PhD, tudományos főmunkatárs
Országos Kriminológiai Intézet
karman@okri.hu

Absztrakt

Cél: A vagyonvisszaszerzés a nyereségorientált bűncselekményekkel szembeni fellépésnek kiemelten hangsúlyos elemévé vált napjainkra. A költségvetési csalás esetén az okozott vagyoni hátrányok megtérítése több eljárásnak is feladatát képezi. Az adó meg nem fizetése esetén minden esetben adóigazgatási eljárásnak van helye, emellett jogellenes, bűnös tevékenység vagy mulasztás esetén a cselekmény súlya miatt a büntetőjognak is létjogosultsága van. A kutatás és az annak eredményeit bemutató tanulmány kiindulópontként a különböző eljárások jellemzőinek és viszonyának elméleti levezetését célozza, a szankciók alkalmazhatósága jogszabályi feltételeinek és jogalkalmazási szempontrendszerének áttekintését, különös tekintettel a kétszeres értékelés (elvonás) tilalmára. Mindemellett az okozott vagyoni hátrány tényleges megtérülésének volumenét és annak módozatai arányait is bemutatja, figyelmet fordítva egyúttal az elkövető Btk. 396. § (8) bekezdés szerinti megtérítési lehetőség megvalósulására és az e körben született friss jogszabályi változások hatásaira.

Módszertan: A szabályozás és a kérdés háttérét képező elméletek áttekintését és elemzését követően a kutatási kérdések vizsgálata a statisztikai adatok elemzésével és empirikus módszerrel, bűnügyi iratok elemzésével történt.

Megállapítások: Az adóigazgatási és a büntetőeljárásban kiszabható szankciók egymáshoz fűződő viszonya kapcsán a legtöbbet tárgyalt – a joggyakorlatban is számos megoldást felmutató – kérdés a kettős szankcionálás lehetősége.

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 11. 07. Átdolgozás: 2024. 12. 16.
Elfogadás: 2025. 02. 03.

Az EJEB és az EUB gyakorlatában is jelenlévő „ne bis in idem problémára” hazánkban 2022 márciusában született megoldás, a Btk. és az Art. vonatkozó rendelkezéseinek együttes módosításával. A joggyakorlat rávilágít arra, hogy a hatékony vagyonelevonás feltétele az lenne, ha az adóeljárásban a vagyonelevonás tényleges megtörténtét vennék figyelembe a büntetőeljárás során a vagyonelevonás alkalmazásáról szóló döntésnél.

Érték: Az okozott vagyoni hátrány mind hatékonyabb megtérülése a vagyonnelevonás témakörének részeként a magyar, az európai uniós és a nemzetközi büntetőpolitika aktuális prioritásainak részét képezi. A költségvetés büntetőjogi védelme kiemelkedő jelentőségű; e cselekménykör leglényegesebb jellemzője az okozott vagyoni hátrány mértéke, alakulása az ismertté vált büntetőügyekben; emellett azonban még mértékadóbb, a büntetőeljárások, sőt a büntülőzés eredményességének objektív mutatója lehet a megtérült vagyoni hátrány. A tanulmány ennek lehetőségeit a megjelölt szempontrendszer szerint, a joggyakorlat elemzésével elsőként vizsgálja.

Kulcsszavak: vagyonnelevonás, költségvetési csalás, kétszeres értékelés tilalma, európai bűnügyi együttműködés

Abstract

Aim: Asset recovery has become a key element of the fight against profit-oriented crime. In cases of budget fraud, the recovery of financial loss is the task of multiple procedures. In instances of unpaid taxes, a tax administration procedure is always applicable, and in addition, in cases of unlawful, culpable actions or omissions, due to the severity of the conduct, criminal law also has its relevance. The research and the study presenting its findings aim to theoretically outline the characteristics and interrelations of various procedures as a starting point, while also reviewing the statutory conditions for the applicability of sanctions and the applicable legal principles, with particular attention to the prohibition of „ne bis in idem”. Moreover, the study examines the extent and modalities of actual restitution of the financial damages caused, placing emphasis on the implementation of the restitution opportunity provided under Section 396 (8) of the Criminal Code and the impact of recent legislative changes in this regard.

Methodology: Following a review and analysis of the regulations and the theories underpinning the issue, the research questions were examined using statistical data analysis and empirical methods, including the analysis of criminal case files.

Findings: Regarding the relationship between sanctions imposed in tax administrative and criminal proceedings, the most frequently discussed issue — also addressed by various legal solutions in case law - is the possibility of double

sanctions. A solution to the “ne bis in idem” problem, which has been widely debated in both the case law of the European Court of Human Rights (ECHR) and the Court of Justice of the European Union (CJEU), was introduced in Hungary in March 2022 through the simultaneous amendment of the relevant provisions of the Criminal Code and the Tax Administration Act. Case law highlights that effective asset recovery would require taking into account the actual implementation of asset deprivation in the tax procedure when making decisions regarding the application of asset recovery in criminal procedure.

Value: The more effective recovery of financial loss caused is part of the broader theme of asset recovery, which is a current priority in Hungarian, European Union, and international criminal policy. The criminal law protection of the budget is of paramount importance; the most essential characteristic of this category of offenses is the extent and evolution of the financial loss caused in criminal cases. However, even more significant may be the objective indicator of the effectiveness of criminal procedure, and even law enforcement, which is the amount of financial loss recovered. This study is the first to examine the possibilities for achieving this, according to the specified framework, through the analysis of case law.

Keywords: asset recovery, budget/tax fraud, ne bis in idem, European criminal cooperation

A kutatási téma kiindulópontjai

Az Országos Kriminológiai Intézetben 2023-ban folytatott kutatás célja a költségvetési csalás miatt folytatott büntetőügyekben az okozott vagyoni hátrány megtérülési lehetőségeinek vizsgálata volt. A Legfőbb Ügyészség által meghatározott szempontrendszer szerint a vizsgálat célja a vagyoneklobzás, az adóhatóság általi megfizetésre kötelezés, illetve az elkövető általi megtérítés [Btk. 396. § (8) bekezdése] révén visszaszerzett vagyon egymáshoz viszonyított arányának kimutatása és a kétszeres elvonás elkerülése biztosításának megvalósulása volt.

Az okozott vagyoni hátrány megtérülése a vagyonvisszaszerzés témakörének részeként a magyar, az európai uniós és a nemzetközi büntetőpolitika aktuális prioritásainak részét képezi. A bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról szóló 2014/42/EU irányelv már jelentős lépéseket tett az uniós és a nemzeti vagyoneklobzási eljárások megfelelő alkalmazása és az ezzel kapcsolatos statisztikai adatok gyűjtése érdekében.

Mivel a korábbi szabályozás hatásvizsgálata szerint ([URL1](#); [URL2](#)) az elkövetési eszközöknek, a bűncselekményből származó jövedelemnek vagy vagyonnak a felkutatására, azonosítására, befagyasztására, elkobzására és kezelésére, valamint a vagyonvisszaszerzési hivatalokra vonatkozó jelenlegi uniós jogi keret nem érte el még kellő mértékben a nyereség visszaszerzése érdekében megfogalmazott célkitűzést, megszületett az új 2024/1260. (EU) irányelv a vagyonvisszaszerzésről és az elkobzásról ([URL3](#)).

Szűkebb témánk egy olyan bűncselekménnyel okozott vagyoni hátrány megtérülési lehetőségeinek, a bűncselekményből származó vagyon elvonása elvi módozatainak és tényleges gyakorlatának vizsgálata, ahol a sértett az állam, így a vagyoni hátrány a költségvetésben realizálódik.

A probléma lényege abban áll, hogy az adóügyi (és más közigazgatási jogi) jogviszonyokról, jogsértésekről több jogág is rendelkezik. Az ilyen jogviszonyok esetén a büntetőjog ultima ratio szerepe a kiindulópont, az igazgatási (itt adóigazgatási) eljárás és az ennek során alkalmazott jogkövetkezmények az elsődlegesek. Súlyosabb jogsértések esetére a jogalkotó szabálysértési, illetve büntetőjogi tényállásokat határoz meg ([Pfeffer, 2020](#)).

Az adóra elkövetett bűncselekmények esetén az egyes eljárások sorrendje, a joghátrányok alkalmazhatósága, egymáshoz való viszonya kérdéseket vet fel, különösen - a kutatás címében meghatározottnak megfelelően - a vagyonelvonó szankciók relációjában. A kutatás során a kérdéskör jogi szabályozásának ágait, elméleti támpontjait és gyakorlati megoldásait elemeztük, választ keresve az alapkérdésre: milyen lehetőségei vannak az okozott vagyoni hátrány megtérülésének a költségvetési csalás miatt indult büntetőügyekben, illetve hogyan, miként térül meg a vagyoni hátrány.

A költségvetési csalás lényegi ismérvei mindenekelőtt a következőképpen foglalhatóak össze: a „*költségvetési források jogellenes elvonása valósul meg*” ([Pfeffer, 2020](#)). A költségvetési csalás elkövetője cselekményével a költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz, a bűncselekmények száma és az elkövetési értékek statisztikai adatai több évre visszamenően alátámasztják a fokozódó negatív gazdasági hatást ([Tóth, 2019](#)). Tóth Mihály elemzésének megállapításai lényegében ma is érvényesek: a bűncselekmények számának stagnálása, illetve az elmúlt években történő enyhe emelkedése mellett az okozott vagyoni hátrány mértéke növekszik. Az ennek hátterében álló hatások összetettek lehetnek, azonban a gazdasági folyamatok és a bűnüldözés eredményessége mellett minden bizonnyal a cselekmények súlya is nő.

1. számú táblázat

Az okozott vagyoni hátrány és a megtérülés volumene a regisztrált költségvetési csalás bűncselekményeknél 2017–2022

	Költségvetési csalások száma	Vagyoni hátrány (Ft)	Egy költségvetési csalásra eső vagyoni hátrány (Ft)	Megtérült összeg (Ft)	Megtérü- lési arány (%)
2018	1728	72 489 935 799	41 950 194	6 727 428 065	9,28
2019	1497	43 087 073 548	28 782 280	2 189 337 738	5,08
2020	1058	38 318 079 473	36 217 466	1 530 317 718	3,99
2021	1174	69 023 986 967	58 793 856	8 497 362 596	12,31
2022	1184	115 761 000 000	97 771 115	1 790 108 009	1,55
2023	1041	74 227 143 845	71 303 692	4 066 481 848	5,48

Forrás. Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS).

A költségvetést károsító cselekménykör leglényegesebb jellemzője az okozott vagyoni hátrány mértéke, alakulása az ismertté vált büntetőügyekben, emellett azonban szintén mértékadó, a vagyonvisszaszerzés stratégiai jelentőségű céljá emelkedésével a büntetőeljárások, sőt a bűnüldözés eredményességének objektív mutatója lehet a megtérült vagyoni hátrány.

A kutatás az elsődleges statisztikai adatok (az ENYÜBS-ben szereplő „megtérült”, valójában csak biztosított, de ténylegesen még el nem kobzott, vissza nem szerzett vagyoni hátrány) elemzésén túlmenően a költségvetésnek okozott vagyoni hátrány megtérülési lehetőségeinek vizsgálatát, valamint a megtérült vagyoni hátránynak a kimutatását célozta.

Az adóigazgatási eljárás és a büntetőeljárás szerepe, viszonya a költségvetési csalás bűncselekménye esetén

A költségvetést károsító bűncselekmények esetében hazánkban és nemzetközi dimenzióban is tárgyalt kérdés az adó-, a jövedéki és a vámigazgatási eljárás, valamint a büntetőeljárás viszonya, szerepe. A probléma aktuális helyzetképének feltárása érdekében mindenekelőtt az adóra elkövetett bűncselekmények speciális, a jogágak közötti kezelésének szabályozási támpontjait és ennek átlomásait vettük számba.

Az úgynevezett „adóra elkövetett bűncselekmények” esetén az alaphelyzet az, hogy az adott cselekmény egyidejűleg az adótényállás elemeit és az adóra elkövetett bűncselekmény tényállásának az elemeit is kimeríti. Ennélfogva felmerül

a két eljárás egymást kizáró hatása vagy azok sorrendisége, az adójogi és a büntetőjogi következmények egymáshoz való viszonya, illetve az egyes eljárásokban beszerzett bizonyítékok felhasználásának lehetőségei (Molnár, 2017).

Az adó meg nem fizetése esetén minden esetben adóigazgatási eljárásnak van helye, emellett jogellenes, vétkes tevékenység vagy mulasztás esetén a cselekmény súlya miatt a büntetőjognak is létjogosultsága van. A büntetőeljárásban ugyanazoknak a tényeknek a megállapítása történik, mint az adóigazgatási eljárásban (az adóhiány okai, összege), azonban a büntetőeljárásban többletként jelentkezik a bűnösség (költségvetési csalás esetén a szándék, illetve a célzat) vizsgálata (Molnár, 2017).

Molnár Gábor megállapítja, hogy a két eljárás között nemcsak mennyiségi, hanem minőségi különbség is van: „*E minőség pedig a két eljárás törvényben meghatározott hierarchiájából fakad, ugyanis nem egyenrangú eljárásokról van szó. Bár az adóhiány vizsgálata első lépcsőben – a dolgok természetes rendjében – az adóhatóságra tartozik és az adóhatóság önállóan hozza meg a döntését, a büntetőjogi felelősség vizsgálata – ez előtt, emellett, illetőleg ezt követően – önállóan – tehát adott esetben az adóigazgatási eljárástól, annak eredményétől függetlenül – történik.*” (Molnár, 2017).

Vizsgálatunk ezúttal a két eljárásban alkalmazható jogkövetkezményekre, azok viszonyára vonatkozott, ezen belül is az okozott vagyoni hátrány visszaszerzése érdekében alkalmazható intézkedések kerültek a fókuszba.

Az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (Art.) adófizetési szabályai szerint az adó megfizetésére kötelezett személy, ha az esedékes adót nem fizette meg, és azt tőle nem lehet behajtani, az adó megfizetésére határozattal kötelezhető [59. § (1) bekezdése]. Az Art. jogkövetkezményekről szóló fejezete szól továbbá – többek között – a késedelmi pótlék, illetve az adóbírság alkalmazásának feltételeiről.

Míg az adóbírság az adóigazgatási eljárásban alkalmazható jogkövetkezmény, az Art. 59. § (1) bekezdése szerinti „*adóhatóság általi megfizetésre kötelezés*” valójában az adó meg nem fizetésével okozott vagyoni hátrány megtérülése érdekében történő intézkedés.

A költségvetési csalás elkövetésével okozott vagyoni hátrány, illetve az így szerzett vagyon a büntetőeljárás során elsősorban vagyoneklombzás elrendelésével vonható el. Az elkövető a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrányt önként is megtérítheti. Amennyiben erre a büntetőeljárás során a vádemelés előtt sor kerül, úgy a büntetés korlátlanul enyhíthető a Btk. 396. § (8) bekezdése értelmében.

Az adóigazgatási eljárás és a büntetőeljárás viszonyát, sorrendiségét, időbeliségét illetően szem előtt kell tartani továbbá az Art. 203. § (4) bekezdését; ennek alapján a bíróság által jogerősen megállapított csalás (Btk. 373. §). költségvetési csalás (396. §) esetén (más bűncselekmények mellett) ha azt adóra, járulékra

vagy költségvetési támogatásra követik el, az adó megállapításához való jog nem évül el mindaddig, amíg a bűncselekmény büntethetősége el nem évül.

Molnár Gábor szerint a fenti rendelkezések alapján egyértelmű, hogy az adóhatóság jogosult, illetve köteles már a büntetőeljárás megindítása előtt megtenni a szükséges intézkedéseket meghatározott bűncselekményekkel okozott adóhiány megtérítése érdekében, és jogosultsága nem évül el addig, amíg a bűncselekmény büntethetősége el nem évül (Molnár, 2017).

Hogy hogyan történik ez a gyakorlatban, és végső soron milyen módon és mértékben térül meg az okozott vagyoni hátrány, vizsgálatunk ennek feltárását célozta.

A kétszeres elvonás kérdésköre és megoldásai az adóigazgatási eljárás és a büntetőeljárás vonatkozásában

Az adóigazgatási és a büntetőeljárásban kiszabható szankciók egymáshoz fűződő viszonya kapcsán merül fel a kettős szankcionálás lehetőségének kérdése. Pfeffer Zsolt a szankciók arányosságának követelményéből vezeti le az ugyanazon jogellenes magatartás miatt alkalmazott több jogkövetkezmény lehetőségének kérdését: „*Nem ütközik-e a kétszeres értékelés tilalmába az, ha a kiszabott adójogi jogkövetkezmények (adóbírság stb.) mellett még büntetőjogi felelősségre is vonják az adózót, így büntetést szabnak ki, illetve vagyonekobzást alkalmaznak.*” (Pfeffer, 2020).

A kérdés megválaszolására az Európai Unió joggyakorlata szolgál kiindulópontként.

A büntetőjogi és a más jogági eszközök párhuzamos alkalmazhatóságának viszonylatában mindenekelőtt az ultima ratio elvéből kell kiindulni, eszerint a büntetőjog csak végső eszköz lehet az állami kontrollmechanizmusok között. Ezzel összefüggésben vizsgálja Lengyel Tibor a ne bis in idem elvet; a párhuzamos felelősségi formák problémaköre az adóigazgatási tényállásokkal kapcsolatban jellemzően megjelenik. Lengyel abból indul ki, hogy „*a tagállamok a büntetőjogi és az adójogi szabályozás kialakítása terén szuverének, azaz a jogszabályi környezet kialakítása a nemzeti jogi szabályozás kompetenciája. E körben tehát minden tagállam saját nemzeti jogát alkalmazza, viszont a nemzeti bíróságnak vizsgálnia kell, hogy a nemzeti jog mennyiben egyeztethető össze az Európai Unió Alapjogi Chartájának 50. cikkében foglalt rendelkezésekkel*” (Lengyel, 2022).¹

1 Az EU Alapjogi Chartája 50. Cikk rendelkezik a kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalmáról: „*Senki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.*”

A közigazgatási jogi (adóügyi), illetve a büntetőjogi szankciók párhuzamos alkalmazhatósága kapcsán a kezdeti szigorúbb védelem irányából egy megengedőbb joggyakorlat felé mozdult el a bíróságok judikatúrája (Elek, 2022; Szabó, 2021).

A nemzetközi dokumentumok az alapelv kapcsán hangsúlyozzák, hogy az az eljárások és a szankciók büntető jellege esetén érvényesül (bis), emellett, hogy ugyanazon tényekre vonatkoztatható (idem), további feltételként, hogy ugyanazon terhelten szemben és végleges (jogerős) döntés esetén alkalmazható (Elek, 2022).

Ugyanakkor az Európai Unió Bírósága (EUB) az elé kerülő esetekben főként azt vizsgálta, hogy a közigazgatási eljárásban alkalmazott szankciók büntető jellegűek-e.² E kérdések vizsgálata során az EUB gyakran az úgynevezett Engel-kritériumokból indult ki: 1) a jogsértés belső jog szerinti minősítéséből; 2) a jogsértés jellegéből; és 3) a kiszabható szankció természetéből és súlyából.

Az A és B kontra Norvégia ügyben³ az EJEB kinyilvánította, hogy a formailag közigazgatási, de az Engel-kritériumok szerint büntetőjogi jellegű szankciók halmozódása nem sérti a ne bis in idem elvét, feltéve, hogy kellően szoros anyagi és időbeli kapcsolat van közöttük (Elek, 2022). Ezzel a ne bis in idem elv új értelmezést kapott, eszerint a büntető- és a közigazgatási eljárások párhuzamos alkalmazása nem jelenti annak megsértését, amennyiben az eljárások és a szankciók kiegészítik egymást. Így a kétszeres eljárás tilalmának egyetlen korlátja az arányosság követelménye maradt.⁴

Ennek megfelelően a kitűzött célok és az alkalmazott hátrányok arányosságának szem előtt tartásával határozta meg az EUB a Luca Menci-ügyben azokat a feltételeket, amelyek teljesülése esetén „*hozzáadottérték adó törvényi határidőn belül történő megfizetésének elmulasztása miatt büntetőeljárás indítható egy olyan személlyel szemben, akit ugyanezen tényállás miatt már jogerősen az ezen 50. cikk értelmében vett büntető jellegű közigazgatási szankcióval sújtottak.*”⁵

Ehelyütt idézzük továbbá az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1371. számú PIF irányelvét (URL4), amely az EU pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szól. Az irányelv nem zárja ki a közigazgatási és a büntető szankciók párhuzamos alkalmazását, az instrumentum alapján a tagállamok kötelezettsége annak biztosítása, hogy a nemzeti rendelkezések alapján indított büntetőeljárások ne érintsék indokolatlanul az uniós jogban vagy a nemzeti végrehajtási rendelkezésekben megállapított,

2 Bonda-ügy, C-489/10. sz. (2012. 06. 05.); Fransson-ügy, C-617/10. sz. (2013. 02. 26.).

3 24130/11 és 29758/11 sz. ügy (2016. 11. 15.).

4 A és B kontra Norvégia-ügy, Luca Menci-ügy, C-524/15. sz. ügy (2018. 03. 20.).

5 Lengyel Tibor idézi és részletezi a C-524/15. sz. ügy ítéletének rendelkező részét (Lengyel, 2022), lásd továbbá Elek, 2022.

a büntetőeljárással nem egyenértékű közigazgatási intézkedések, szankciók és bírságok megfelelő és hatékony alkalmazását.

Ne bis in idem a hazai joggyakorlatban, a problematika (fel)oldása

Ugyanazon tény kétszeres értékelésének tilalmáról Magyarország Alaptörvénye a XXVIII. cikk (6) bekezdésében rendelkezik: „*A jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki sem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.*”

Különböző jogágak eljárásaira és jogkövetkezményeire ez a tilalom már nem érvényes általános jelleggel: az Alkotmánybíróság a 8/2017. (IV. 18.) AB határozatában megállapította, hogy „*az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből és XXVIII. cikk (6) bekezdéséből, a jogbiztonság elvéből, valamint a kétszeres eljárás alá vonás és büntetés tilalmából eredő alkotmányos követelmény, hogy ha állatkínzás vétsége vagy büntette miatt büntetőjogi felelősség megállapításának van helye, vagy a büntetőjogi felelősség kérdésében már jogerős marasztaló döntés született, akkor ugyanazon tényállás alapján indult állatvédelmi hatósági eljárásban, ugyanazon jogellenes cselekmény miatt állatvédelmi bírság kiszabására ugyanazon személlyel szemben nem kerülhet sor.*” A döntés indokolásában szerepel az is, hogy „*[a] szóban forgó alaptörvényi rendelkezés nem tiltja önmagában azt, hogy valakivel szemben, ugyanazon jogellenes cselekménye miatt több, más jogágba tartozó, eltérő funkciójú eljárást folytassanak le és ennek eredményeként jogkövetkezményt alkalmazzanak.*” Bár a ne bis in idem az állami büntetőhatalom visszaélésszerű gyakorlásával szemben védi az egyént, az adott eljárás vagy szankció „büntető” jellegének megítélésekor az Alkotmánybíróság nem a formális természetű jogági besorolást tekinti döntőnek, hanem az érintett jogszabály tartalmából, funkciójából indul ki. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a büntetőjogi gyökerű alkotmányos alapelveknek érvényesülniük kell az olyan – más jogágba sorolt – eljárások tekintetében is, amelyek valamely jogellenes magatartás szankcionálására irányulnak és preventív, valamint represszív jellegű jogkövetkezmény alkalmazásával zárulnak.⁶

6 8/2017. (IV. 18.) AB határozat az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 43. § (1) és (4) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatos alkotmányos követelmény megállapításáról.

Kifejezetten a kétszeres vagyonelevonás tekintetében korábban a Kúria BKV 95. számú állásfoglalása rendelkezett: ha a költségvetési bevétel kapcsán eljárni jogosult hatóság az elkövetőt vagy azt a gazdálkodó szervezetet, amelyik a vagyonnal gazdagodott már kötelezte a kiesett bevétel megfizetésére, a jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény visszafizetésére, illetve a jóváhagyott céltól eltérően felhasznált pénzeszközök visszafizetésére, akkor vagyonelevonás alkalmazásának nincs helye. Amennyiben a kötelezés nem éri el a bíróság által megállapított bevételkiesés, jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény, illetve a jóváhagyott céltól eltérő felhasználás mértékét, az intézkedést az egyéb feltételek fennállása esetén a fennmaradó részre kell alkalmazni.⁷

A Kúria Bfv.III.1068/2021/12. sz. határozatára (is) hivatkozva Steiner rámutat arra, hogy „*az ártatlanság vélelmét tartalmazó alaptörvényi rendelkezés a büntetőjogi felelősség végleges megállapítását kifejezetten és kizárólag a bíróság (és nem a közigazgatási hatóság) jogerős határozatához köti. A ne bis in idem elvét előíró rendelkezés pedig felmentésre és elítélésre utal, ilyen tartalommal pedig fogalmilag csak bíróság hozhat határozatot. A magyar jogrendszerben res iudicata hatás kiváltására tehát az Alaptörvény rendelkezései szerint kizárólag bírósági határozat lehet képes, míg közigazgatási határozat értelemszerűen nem.*” (Steiner, 2023).

Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény számos jelentős változást léptetett életbe a büntetőjog területén. A törvény indokolása szerint az alapvető jogok biztosának az AJB-1084/2020. számú ügyben született jelentése szabályozási problémákat tárt fel a Btk. szerinti vagyonelevonás és az adóhiányt adóeljárásban megállapító határozat viszonyában a kétszeres elvonás tilalmának érvényesülésével kapcsolatban. Ennek a helyzetnek az orvoslására a Btk. és az Art. 2022. március 1-jétől úgy módosult, hogy a párhuzamosan folytatott eljárásokban figyelembe kell venni a másik eljárásban már megállapított, ugyanolyan jellegű vagyonelevonást. A Btk. módosított 74. § (5) bekezdés c) pontja szerint nem rendelhető el vagyonelevonás „... a vagyontra, ha azzal kapcsolatban a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekménnyel azonos tényállás miatt közigazgatási hatóság, állami adó- és vámhatóság végleges határozatában vagy közigazgatási perben a bíróság jogerős határozatában fizetési kötelezettséget állapított meg, a fizetési kötelezettség erejéig.”

Az adóeljárási vonatkozásokat az Art. módosított 146. §-a rendezi. Ennek lényege szerint az adózónak az utólagos adómegállapítási eljárás során benyújtott kérelmére, az adóhatóság mellőzi az adózó feltárt adókülönbséget azon összegének

7 95. BK vélemény a vagyonelevonás egyetemleges alkalmazásának hiányáról, illetve a részesekkel szembeni alkalmazásáról (eredeti szöveg).

megfizetésére kötelezését, amelyre vonatkozóan a bíróság ügydöntő határozatban vagyonekobbzást rendelt el, ha az adókülönbözet, valamint az ügydöntő határozatban megállapított vagyoni hátrány alapjául szolgáló tényállás megegyezik, és a vagyonekobbzást az adózóval vagy azzal szemben rendelték el, aki az adózónál feltárt adókülönbözetből eredő vagyonnal gazdagodott.

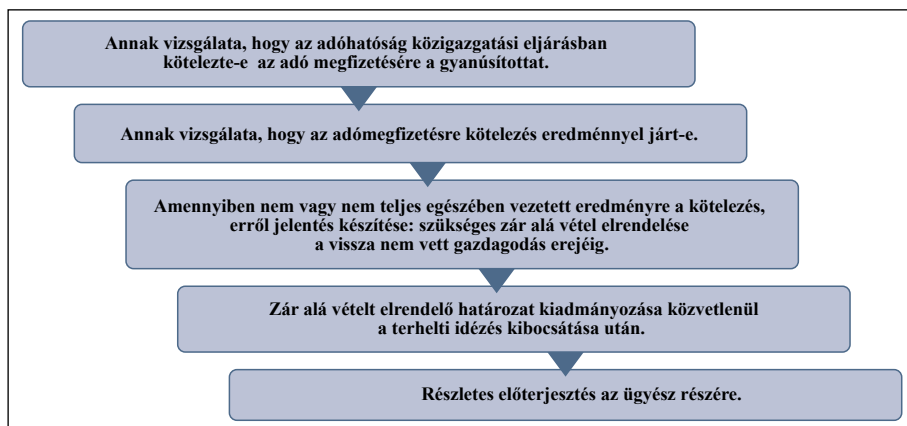
A Btk. módosítása csak az ugyanazon személy ugyanazon cselekmény elkövetéséből eredő vagyonekbbzása tekintetében mondta ki a kétszeres elvonás tilalmát, így Steiner Gáborral egyetértve, annak nincsen akadálya, hogy ha az adóhatóság a büncselekményből származó vagyon megfizetésére a jogi személyt már kötelezte, de a büntetőbíróság megállapítja, hogy a büncselekmény elkövetése révén annak terheltje is kimutatható vagyoni előnyre tett szert, erre nézve a bíróság az adóhatósági megállapítástól függetlenül vagyonekobbzást rendeljen el (Steiner, 2023).

Továbbra is problémát jelent azonban az a tény, hogy a vagyonekobbzás elrendelésének már az is akadályát képezi, hogy az adóhatóság „fizetési kötelezettséget állapított meg”, ami nem jelent garanciát arra, hogy a befizetés eredményesen megtörtént. A valódi cél az lenne, hogy a kiesett adóbevétel ténylegesen megtérüljön. Ennek érdekében megfontolandó a NAV Bűnügyi Igazgatóságának a javaslata – összhangban Fejes Péter korábbi véleményével –, miszerint a tényleges vagyonekbbzást vegyék figyelembe a vagyonekobbzás esetén (Varga, 2023).

Ennek a helyzetnek a feloldására a NAV Dél-Alföldi Bűnügyi Igazgatósága gyakorlatban a következő metodikát alakította ki a költségvetési csalás bűntette miatt indított büntetőügyekben.

1. számú ábra

Eljárási metodika (NAV Dél-Alföldi Bűnügyi Igazgatósága)

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Fejes Péter korábbi szabályozás alapján tett megállapítása a hatályos szabályozás idején is érvényes: „*A kétszeres eljárás – jogerős ügydöntő határozat nélkül – nem kétszeres büntetés (res iudicata), a kétszeres kötelezés pedig – végrehajtás nélkül – nem kétszeres elvonás.*” (Fejes, 2021).

A kettős elvonás tilalmát a vagyoneklobzás és az adóhatósági szankció relációjában álláspontunk szerint nem a kötelezés, hanem annak végrehajtása mérítheti ki (Fejes, 2021).

A kutatási kérdés empirikus vizsgálata

A szabályozás és a kérdés hátterét képező elméletek áttekintését és elemzését követően a kutatási kérdést empirikus módszerrel vizsgáltuk: az okozott vagyoni hátrány megtérülésének lehetőségei hogyan jelennek meg a gyakorlatban, hogyan érvényesülnek a költségvetési csalás miatt folytatott büntetőügyekben, a hatályos szabályozás tükrében milyen elvi és gyakorlati kérdések merülnek fel, végső soron érvényesül-e a törvényhozó szándéka, azaz mennyiben kerül sor a vagyoni hátrány megtérülésére, milyen tapasztalatok fogalmazhatók ezzel kapcsolatban.

A rendelkezésre álló statisztikák áttekintése

2020 decemberében az Állami Számvevőszék (ÁSZ) elemzést készített a *Büntetőeljárásokhoz kapcsolódó vagyoneklobzás és lefoglalás* címmel a büntetőeljárásokban alkalmazott vagyoni intézkedések és kényszerintézkedések gazdálkodási és integritási helyzetéről, azzal a céllal, hogy annak „*eredményei hozzájárulhatnak a büntetőeljárás során az állam tulajdonába került vagyonnal történő felelős, eredményes és átlátható gazdálkodás megerősítéséhez, valamint a bűnügyi vagyon kezelésével, a vagyoni intézkedésekkel kapcsolatos tervezés és döntéshozatal megalapozásához*” (URL5).

Az ÁSZ-elemzés mindenekelőtt az OECD által készített elemzést (OECD, 2019) idézi, amely megállapította, hogy a magyar adatszolgáltatás nem terjedt ki arra, milyen típusú bűncselekmények esetében születtek a bírósági határozatok, illetőleg milyen értékekben rendelte el a bíróság az elkobzást, illetve a vagyoneklobzást. A 2013–2018 időszakban az elkobzást és a vagyoneklobzást elrendelő bírósági ítéletek száma ismerhető meg Magyarországon. Az elemzés szerint „*a bírósági határozatok száma a valódi társadalmi jelentőséget azonban nem ábrázolja, mivel az intézkedések pénzben kifejezett értékét és a végrehajtás eredményességét nem mutatja meg.*”

Az elemzés ([URL5](#)) hivatkozik továbbá az Europol által a témában készített tanulmányra ([Europol, 2016](#)), amely a vagyoni jellegű intézkedések és a kényszerintézkedésekkel érintett vagyonmennyiség összecszerúségét vizsgálta. Ennek kapcsán felhívta a figyelmet arra, hogy a tagállamok nem készítenek egységes szemléletű statisztikai adatszolgáltatást, nemzeti szinten az adatokat nem összesítik, az uniós államok többségében a bíróságok és az ügyészségek gyűjtik az ezzel kapcsolatos információkat.

Az ÁSZ-elemzést követően, 2022. május 25-én született meg az Európai Bizottság határozati javaslata a vagyonvisszaszerzésről és az elkobzásról szóló új irányelvre [COM(2022) 245final, [URL1](#)], majd 2024. április 24-én az Európai Parlament és a Tanács a vagyonvisszaszerzésről és -elkobzásról szóló 2024/1260 (EU) irányelve ([URL3](#)), amely előírja, hogy a befagyasztott és elkobzott vagyon hatékony kezelése érdekében a tagállamok biztosítják, hogy az illetékes hatóságok gyorsan információhoz tudjanak jutni, e célból a tagállamok hatékony eszközöket alakítanak ki a befagyasztott és elkobzott vagyon kezelésére, így egyetlen központi nyilvántartást hoznak létre vagy egyéb nyilvántartásokat hoznak létre [27. cikk (1)]. Továbbá a tagállamok az érintett hatóságoktól rendszeresen átfogó statisztikát gyűjtenek és megőrzik azokat az elkobzási rendszereik hatékonyságának felülvizsgálata érdekében (28. cikk).

A kutatás keretében végzett statisztikai adatgyűjtés

A kutatási kérdés megválaszolásához mindenekelőtt szükséges volt áttekinteni a költségvetési csalás miatt folytatott büntetőügyekben az okozott vagyoni hátrány megtérüléséről rendelkezésre álló adatokat.

Az ENYÜBS adatai

Az ENYÜBS már ismertett adatai valóban iránymutatásul szolgálnak a nyomozás során felderített vagyoni hátrány és az annak megtérülése érdekében biztosított összeg aránya tekintetében. Az ebben szereplő „megtérült összeg” azonban nem jelent visszaszerzett vagyoni hátrányt, sőt még az elrendelt vagyonelkobzás értékét sem. Az ENYÜBS a regisztrált bűncselekmények számát és a megindított büntetőeljárásokkal kapcsolatos adatokat az eljárás kezdetétől a vádemelésig tartalmazza, az okozott vagyoni hátrány vonatkozásában csak a biztosított vagyon, a lefoglalás, illetve a zár alá vétel tárgyainak értékét foglalja magában.

A jogerősen elrendelt vagyonekobbások adatai a költségvetési csalás miatt folytatott büntetőeljárásokban

A Legfőbb Ügyészség Vádképviselési Informatikai Rendszere (VIR) arra nézve tartalmaz adatokat, hogy az ügyész indítványozott-e vagyonekobbást, illetve a bíróság elrendelte-e azt.

Az Országos Bírósági Hivatal a bíróság által elrendelt vagyoni jogokat korlátozó kényszerintézkedések (zár alá vett vagyontárgyak, ingatlanok) és intézkedések (vagyonekobbás), illetve ezek értéke tekintetében végez adatgyűjtést. A ténylegesen megtérült vagyoni hátrány összegéről a bíróságnak már nincs információja.

A végrehajtott vagyonekobbások adatai

A törvényszéki végrehajtás 2019. január 1-jétől a NAV hatáskörébe tartozik. Minden, 2018. december 31. után kiállított végrehajtható okirat alapján a NAV folytatja le a végrehajtást, 2019. december 31-től pedig az összes ilyen jogcímű követelésnél, amelynek végrehajtása érdemben még nem fejeződött be.⁸

A NAV a törvényszéki végrehajtás mellett a NAV tv. (4) bekezdés c) pontja szerint ellátja az adók módjára behajtandó köztartozás végrehajtásával kapcsolatos, illetve az egyéb kötelező befizetésekkel kapcsolatos, az állami adó- és vámhatóság hatáskörébe utalt feladatokat.

Ennek keretében a NAV hajtja végre az adóhatóság által az adó megfizetésére kötelező határozatot is.⁹

A költségvetési csalással okozott vagyoni hátrány megtérülésének három módja: a vagyonekobbás, a vagyoni hátrány önkéntes megtérítése a büntetőeljárásban [Btk. 396. § (8) bekezdés], illetve az adóhatóság által történő megfizetésre kötelezés a párhuzamosan folyó adóigazgatási eljárásban. Amennyiben ezen megtérülési módok arányát, gyakorlati tapasztalatait vizsgáljuk, mindekelőtt a rendelkezésre álló adatokat kell áttekintenünk.

A vagyonekobbások sikeres végrehajtásáról – így a vagyoni hátrányok megtérüléséről – a NAV csak a pénzben kifejezett összegre elrendelt vagyonekobbások tekintetében rendelkezik adattal.

Az önkéntes megtérítésekről szintén a NAV rendelkezik statisztikai adatokkal.

Az Art. 67. § (1) bekezdése szerint a költségvetést károsító, a Btk. 395. § és 396. § szerinti bűncselekmény elkövetője által a büntetés korlátlan enyhítése

8 2020. évi CXXX. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról (NAV tv.).

9 Art. 59. § (1) bekezdés.

érdekében teljesített, a bűncselekménnyel okozott vagyoni hátránnyal, kárral megegyező mértékben megfizetett összeget az állami adó- és vámhatóság által kezelt elkülönített számlára kell megfizetni.

2022. március 1-jétől az Art. vonatkozó rendelkezései a Btk. kétszeres elvonás tilalmát érvényesítő rendelkezéseivel együtt módosultak. Ennek értelmében az Art. 68. §-a a befizetést teljesítő személy számára közreműködési kötelezettséget és ennek módját írja elő annak érdekében, hogy a befizetett összeg jogi státusza egyértelmű legyen: meg kell jelölnie, hogy mely büntetőeljárásra tekintettel teljesítette a befizetést, továbbá mely adózó, adónem, időszak, illetve mely határozat alapján (nem állami adó- és vámhatóság esetén mely személynek, mely szerv felé, milyen jogcímen fennálló tartozásra tekintettel) került sor a befizetésre.¹⁰

Az adóhatóság általi megfizetésre kötelezésről - a büntetőeljárásokkal párhuzamosan futó adóigazgatási eljárások keretében - a kutatás idején a NAV regionális igazgatóságai gyűjtöttek adatokat, mint az „egyéb módon történt kárbiztosítások” darabszámáról és értékéről.¹¹

A továbbiakban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Bűnügyi Főigazgatósága Bűnügyi Koordinációs Főosztály Bűnügyi Elemző és Értékelő Osztálya szolgáltatott adatokat a vagyonbiztosítással kapcsolatos, leggyakrabban mért statisztikai adatokról, ami nagyságrendileg becsülhető adatokat tartalmaz a vizsgált megtérülési formák (vagyonelkobzás, önkéntes megtérítés, adóhatósági megfizetésre kötelezés) arányáról. Ezen mérési eredmények időszaki bontása a kényszerintézkedés elrendelésének, az önkéntes megtérítés befizetési és az egyéb kárbiztosításról szóló tudomásra jutás dátuma szerint történt. (Ebben a kimutatásban sem a jogerősen elrendelt vagyonelkobzások szerepelnek, hanem csak az elrendelt lefoglalások és zár alá vételek.)

10 Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény 207–208. §-aihoz és a 210. §-hoz fűzött indokolás szerint a korábbi jogszabályi háttér mellett „problémát okozott a NAV által vezérelt, ilyen célra szolgáló elkülönített számlára történő befizetés, illetve a befizetett összeg jogi státuszának a megítélése. Ennek következtében az elkülönített számlán megközelítőleg 13 milliárd forintnyi befizetés sorsa tisztázatlan évek óta ahelyett, hogy ezek az összegek állami bevétellé válnának. [...] A törvénymódosítással továbbá az is elérhetővé válhat, hogy a már befizetett, az elkülönített számlán lévő, de elszámolási szempontból még nem tisztázott több milliárd forint rövid időn belül a központi költségvetés bevételeivé vagy az adóbevételeivé válhasson, amit megfelelő, átmeneti szabályok megalkotásával lehet elérni.”

11 A 2024. év elejétől – részben az OKRI kutatás eredményeként – a NAV már országos szinten, ügyszámhoz kapcsolódóan nyilvántartást vezet az „egyéb kárbiztosítás” keretében a büntetőeljárásokkal párhuzamosan zajló adóigazgatási eljárások során elrendelt adóhatóság általi megfizetésre kötelezések adatairól.

2. számú táblázat

Az okozott vagyoni hátrány megtérülése érdekében elrendelt vagyonbiztosítással és megtérítéssel kapcsolatos adatok

Költségvetést károsító jogsértés esetén	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Elrendelt lefoglalás (forint)	13 249 086 371	11 597 448 389	11 798 650 266	12 136 197 840	14 117 412 089	12 256 125 614
Elrendelt zár alá vétel (forint)	23 192 963 599	26 397 038 326	65 028 850 660	73 800 972 195	45 102 427 475	39 188 280 402
Bíróság által el nem rendelt, ügyészszég, illetve nyomozó hatóság által feloldott zár alá vétel (forint)	7 639 164 346	3 620 031 614	3 850 700 216	2 031 495 791	12 340 870 132	332 744 930
Befizetett (önkéntes) megtérítés (forint)	1 911 974 679	1 596 838 756	4 523 587 752	5 979 290 712	2 941 261 838	3 450 131 143
Egyéb módon történt kárbiztosítás (darab)	171	117	112	93	31	65
Egyéb módon történt kárbiztosítás (forint)	4 691 447 378	2 939 136 727	2 793 748 045	2 167 568 109	1 254 061 394	1 566 812 663

Forrás. NAV.

A rendelkezésre álló, fenti táblázatban megjelenített adatok nyújtanak elsődlegesen választ a költségvetési csalás miatti bűnügyekben a vagyoni hátrány megtérülésének lehetőségeit illetően, ezek az adatok lehetnek irányadók az így visszaszerzett vagyon arányára is. A NAV által összeállított adatsor szolgáltatja ehhez a legközelebbi információkat, bár az elrendelt és végrehajtott vagyonelkobzásokra nézve nincs teljes adatgyűjtés, csak az ennek biztosítását szolgáló lefoglalások és zár alá vételek értékei szerepelnek a nyilvántartásban.

A bűnügyi iratok elemzése

A kutatási kérdés megválaszolásához a jogszabáylelemzést és az elméleti levezetést követően, a statisztikai elemzés adatainak vizsgálata után - s mindezek tükrében - empirikus vizsgálatot végeztünk. Az empirikus kutatás célja olyan büntetőügyek vizsgálata volt, amelyekben a költségvetési csalás miatt folytatott büntetőeljárásban a bíróság vagyonelkobzást rendelt el, emellett az elkövető a vagyoni hátrányt önként megtérítette, illetve amelyekben a NAV nyomozó szervek nyilvántartása szerint adóhatóság általi megfizetésre kötelezés is történt.

A NAV Bűnügyi Főigazgatóságának tájékoztatása szerint 2018–2021. évi befizetési dátummal 344 ügyben rögzítettek „önkéntes megtérítést” a Robotzsaru ügyviteli rendszerben a költségvetést károsító bűncselekmény miatt folytatott

eljárásokban. „Egyéb kárbiztosítás”, vagyis adóhatóság általi megfizetésre kötelezés a NAV nyilvántartásai alapján 55 esetben történt.

Majd ezt követően a Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztálya segítségével a költségvetési csalás miatt indított és 2018-2022. között jogerősen befejezett azon ügyek leválogatását kértük, amelyekben vagyoneklobzás elrendelésére került sor.

A VIR adatai szerint a vagyoneklobzással érintett vádlottak száma a következők szerint alakult.

3. számú táblázat

A vagyoneklobzással érintett vádlottak száma 2018–2022

	2018	2019	2020	2021	2022
Vádlottak száma	140	192	181	159	205

Forrás. VIR.

A két ügyszámlista összevetésével azon ügyek leválogatását céloztuk, amelyekben költségvetési csalás miatt folytatott büntetőeljárásban vagyoneklobzásnak volt helye, emellett az adóhatóság az elkövetőt az adó megfizetésére kötelezte, és/vagy az elkövető a vagyoni hátrányt önként megtérítette, és amely ügyek jogerősen befejezésre kerültek.

Ekként kívántuk tanulmányozni az okozott vagyoni hátrány megtérülésének módjait, illetve a kétszeres elvonás elkerülésének megoldásait.

A fenti szempontoknak megfelelő ügyek közül 37 ügyben történt jogerős döntés.

Az empirikus kutatás keretében adatgyűjtést folytattunk továbbá a Bírósági Határozatok Gyűjteményében. A határozatok adatbázisában a költségvetési csalás miatt folytatott 2018. július 1. – 2023. május 31. között jogerősen befejezett ügyeket tekintettük át, különös figyelemmel a 2022. március 1. után jogerősen befejezett ügyekre, amelyekben a bíróság vagyoneklobzást rendelt el, és amelyeknek a megítélésében a „kétszeres elvonás tilalma” elv felmerült.

A bemutatott többlepcsős adatgyűjtési folyamat tapasztalatai szerint az e rendkívül fontos kérdéskör vizsgálatához elengedhetetlen adatok csak korlátok között érhetőek el, teljes körű hiteles adatgyűjtés ezen intézkedésekről, illetve azok sikeréről nem történik. Ennélfogva a gyakorlati tapasztalatok vizsgálata a leírt módszerrel beszerzett ügyek iratai, illetve a nyilvánosan elérhető bírósági határozatok alapján történt.

A viszonylag kis számban talált, kutatás körébe tartozó ügyből a leginkább releváns problémaköröket és az azokat reprezentáló ügyeket az alábbiakban mutatjuk be.

A kétszeres elvonás tilalmára tekintettel hozott határozatok – a vagyoneklobzás és az adóhatóság általi megfizetésre kötelezés relációjában

A vizsgált iratok alapján már 2022. március 1. előtt, a kétszeres elvonás tilalmának Btk.-beli rendezését megelőzően is – jórészt ezen elvre tekintettel – nem alkalmazott a bíróság vagyoneklobzást a költségvetési csalás elkövetőjével szemben, amennyiben az adóhatóság a mulasztót az adó megfizetésére már kötelezte.

1. Jogeset

A tényállás szerint I. és II. r. vádlott A. és B. Kft. nevében, 2015-ben valós szerződési akarat nélkül vagyonevédelmi megbízási szerződéseket kötöttek III. és IV. rendű vádlottal mint C. és D. Kft. ügyvezetőjével. A szerződés fiktív volt. III. r. és IV. r. vádlott ismeretlen személy utasításai alapján valótlan tartalmú számlákat bocsátottak az I. r. és a II. r. vádlott rendelkezésére, akik azokat a cégük könyvelésébe beállították, és a 2015–2016. évre az áfabevallásaikban a levonható áfa meghatározásakor felhasználták azért, hogy az állami költségvetésbe befizetendő áfa összegét csökkentsék.

A NAV Jász-Nagykun-Szolnok megyei Adóigazgatósága 2018. július 23. napján jogerős határozatával A. Kft. terhére 2015. január 1-től 2015. december 31-ig terjedő időszakra 13 602 000 forint adóhiányt állapított meg áfa adónemben.

A Szolnoki Járásbíróság 2021. szeptember 10-én kelt 28.B.752/2018/195. számú ítélete szerint az I–IV. r. elkövetők bűnösök költségvetési csalás bűntettében [396. § (1)a) (4)b) 2. ford.] és folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétségében.

Ezért a bíróság az elkövetőkkel szemben szabadságvesztés-büntetést szabott ki. Emellett a bíróság az A. Kft. folyószámláján lefoglalt 9 095 731 forint összegre vagyoneklobzást rendelt el, illetve B. Kft.-vel szemben 8 706 423 forint összeg erejéig vagyoneklobzást rendelt el. A bíróság továbbá B. Kft. folyószámláján lefoglalt 667 428 forint összeget visszatartani rendelte a vagyoneklobzás biztosítása céljából.

A Szolnoki Törvényszék mint másodfokú bíróság 6/1.Bf.86/2022. sz. ítéletével 2022. április 25-én az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta. (A vagyoneklobzás összege csak helyesbítésre került.)

A védők az enyhítés érdekében fellebbeztek, ennek során kifejtették, hogy a kár jelentősebb része megtért.

A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság törvényesen rendelkezett A. Kft. esetében a pénzügyi hátrány miatt lefoglalt 9 095 731 forint összeg vagyoneklobzásáról,

figyelemmel a 95/2011. BK vélemény III. pontjában foglaltakra is, miután a NAV Jász-Nagykun-Szolnok megyei Adóigazgatósága jogerős határozatával A. Kft. terhére 2015. január 1-től 2015. december 31-ig terjedő időszakra 13 602 000 forint adóhiányt állapított meg áfa adónemben, ami nem éri el a bíróság által megállapított vagyoni hátrány összegét.

A 95/2011. BK vélemény szerint „*A kétszeres elvonás tilalmára tekintettel akkor, ha a kiesett bevétel megfizetésére, a jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény, illetve a jóváhagyott céltól eltérően felhasznált pénzeszközök visszafizetésére az annak kapcsán eljárni jogosult hatóság az elkövetőt vagy azt a gazdálkodó szervezetet, amelyik azzal gazdagodott, már kötelezte, nincs helye vagyonekobjás alkalmazásának. Amennyiben a kötelezés nem éri el a bíróság által megállapított bevételkiesés, jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény, illetve a jóváhagyott céltól eltérő felhasználás mértékét, az intézkedést – az egyéb feltételek fennállása esetén – a fennmaradó részre kell alkalmazni.*”

2022. március 1. után már a Btk. 74. § (5) bekezdés c) pontjára hivatkozva születtek bírósági ítéletek a kétszeres elvonás tilalma alapján.

2. jogeset

A Debreceni Ítéltábla Bf.II.323/2023/72. sz. különösen nagy vagyoni hátrányt okozó, bünszervezetben, üzletszerűen elkövetett költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt indított büntetőügyben hozott ítéletében részletezte, hogy a Debreceni Törvényszék mint elsőfokú bíróság 8.B.204/2017/956. számú ítéletével a II. rendű vádlottat bűnösnek mondta ki pénzmosás büntetésében [Btk. 399. § (4) bekezdés a) pont, (5) bekezdés] és öt 6 hónap szabadságvesztés büntetésre ítélte, melynek végrehajtását 2 év próbaidőre felfüggesztette, II. rendű vádlottal szemben 1 600 000 forint összegben vagyonekobjást rendelt el.

Az ítéltábla a védelmi perorvoslatok okára és irányára tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletét az azt megelőző eljárással együtt teljeskörűen bírálta felül.

Az ítéltábla ítéletében a bizonyítékértékelés körében kiemelte, hogy a költségvetési vagyoni hátrány összegének meghatározása az igazságügyi adó- és könyvszakértői vélemény adatain alapszik, e tekintetben az ítéltábla sem hiányosságot, sem iratellenességet nem észlelt.

Hivatkozik a Kúria 2019.B.16. sz. ítéletére: „*Az adóügyi eljárásban kiszabott adóbírság nem zárja ki az adóbírság alapjául szolgáló cselekmény miatt büntetőeljárás megindítását és büntető szankció alkalmazását, ez nem sérti a kétszeres eljárás tilalmát, de a kiszabott adóbírságnak a büntetőeljárásban jelentősége lehet*” [Be. 4. § (3) bekezdés], továbbá: „*Mindebből az is következik,*

hogy a költségvetési csalás miatt indult büntetőeljárásokban a bíróság által megállapított tényállásnak szükségszerűen utalni kell a közigazgatási eljárásban a tettazonosság körében értékelhető eljárás adataira, így abban az esetben, ha ugyanazon cselekményért közigazgatási eljárásban a közigazgatási hatóság szankciót alkalmazott a terhelttel szemben, szükségszerűen rögzíteni kell ezen tényadatokat, és ha van rá adat, a közigazgatási eljárásban a közigazgatási szankció nyomán megfizetett összegeket is, amit a kár megtérülése körében figyelembe kell venni” (Kúria 2019.B.16.).

A törvényszék ezen ténymegállapítási kötelezettségének messzemenően eleget tett, és rögzítette az egyes kapcsolódó adóigazgatási eljárások eredményét a tényállási pontokban.

Az ítéletábra megállapította továbbá, hogy a törvényszék törvényesen alkalmazott vagyoneklobzást II. rendű vádlottal szemben, és a jogi indokolást akként egészítette ki, hogy hivatkozott a Kúria 95/2011. BK vélemény III. részére.

Végül az ítéletábra a teljesség igénye végett a következőket is jelzi: „A Btk. 74. § (5) bekezdés c) pontjába 2022. március 1. napjával bekerült a bírói gyakorlat számára korábban megfogalmazott elvárás, hogy nem rendelhető el vagyoneklobzás az (1) bekezdés a) és d) pontja vagy a (2) bekezdés szerinti vagyonra, ha azzal kapcsolatban a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekménnyel azonos tényállás miatt közigazgatási hatóság, állami adó- és vámhatóság végleges határozatában vagy közigazgatási perben a bíróság jogerős határozatában fizetési kötelezettséget állapított meg, a fizetési kötelezettség erejéig. Mindez azonban az elkövetéskori büntető törvénykönyv alapján kialakult bírói gyakorlatnak is része volt.”

3. jogeset

A Tatabányai Törvényszék 2022. május 5. napján kihirdetett 3.B.243/2021/11. számú ítéletében I. rendű vádlottat bűnösnek mondta ki közvetett tettesként elkövetett költségvetési csalás bűntettében [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont, (5) bekezdés b) pont] és közvetett tettesként folytatólagosan elkövetett hamis magánokirat felhasználásának vétségében (Btk. 345. §). Ezért a bíróság – halmozati büntetésül – 2 év 6 hónap börtönben végrehajtható szabadságvesztésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte. Az „egyéb érdekelttel” szemben 67 685 000 forint erejéig vagyoneklobzást rendelt el, továbbá rendelkezett a bűnjelekről és a bűnügyi költség viseléséről.

A tényállás szerint az I. r. vádlott alkalmazottként és utasítás alapján - magát valótlannul A. szlovák gazdasági társaság megbízottjának kiadva - 2011–2012. években összesen 365 874 196 forint értékben vásárolt kristálycukrot a tatabányai

székhelyű Kft.-től. A vádlott a kristálycukrot az egyéb érdekelt raktárában vette át. Képviselési jogosultságának igazolására egy magyar nyelvű megbízási szerződést adott át az egyéb érdekelt ügyvezetőjének, amely okirat hamis volt, ugyanis azon nem a szlovák társaság ügyvezetőjének aláírása volt, és emellett valótlan tartalmú is volt. Az egyéb érdekelt ügyvezetője abban a hiszemben volt, hogy a vádlott jogosult volt eljárni a szlovák cég nevében az adásvételek során, másrészt úgy hitte, hogy a kristálycukrot a nemzetközi fuvarlevelek szerinti rendeltetési helyére, a szlovákiai R.-ba fogják szállítani, ezért az értékesítésekről - a közösségen belüli termékértékesítés adómentessége miatt - általános forgalmi adót nem tartalmazó számlákat állított ki a szlovák cég részére. A vádlott azonban arra utasította a kamionsofőröket, hogy az árut ne az eredeti szlovákiai rendeltetési helyre szállítsák, hanem a magyar–szlovák határ másik oldalán lévő településig, merthogy az árut időközben már értékesítették különféle magyarországi vevőknek. A magyar Kft.-től beszerzett kristálycukor szlovák cég általi megvásárlása és az áru kiszállítása csak színlelt volt, mert a vádlott a belföldön beszerzett árut valójában nem külföldön, az EU területén, hanem belföldön értékesítette úgy, hogy a kamionosokkal visszafuvaroztatta a szállítmányokat. A vádlott a fiktív üzleti láncolatnak köszönhetően nettó áron, azaz a piaci árnál olcsóbban tudta a Kft.-től beszerezni az árut.

Az egyéb érdekelt képviselője - nem tudva a számlák fiktív voltáról - a kristálycukor eladásokat mint áfafizetési kötelezettséget nem eredményező közösségi termékértékesítéseket tüntette fel áfabevallásaiban. Mivel a kristálycukor értékesítések valójában nem közösségi, hanem belföldi értékesítések voltak, azok után a Kft.-nek áfát kellett volna felszámítani és az áfabevallásokban ezen áfaösszegeket fizetendő adóként kellett volna bevallania. Ezt az ügyvezető elmulasztotta, így - nem tudva a számlák nem hiteles voltáról - összesen 97 411 000 forint vagyoni hátrányt okozott a költségvetésnek.

Az ítélet indokolása szerint az egyéb érdekelt az áfamentes termékértékesítésekkel és az adó meg nem fizetésével költséget takarított meg, ezáltal a vádlott által közvetett tettesként megvalósított bűncselekménnyel összefüggésben gazdagodott, amit a bíróságnak a Btk. 74. § (2) bekezdése alapján a gazdálkodó jogi személytől el kellett vonnia, levonva az adóhatóság által már kirótt adóhiány összegét.

A törvényszék ítélete ellen a vádlott védője felmentésért, az egyéb érdekelt jogi képviselője pedig az egyéb érdekeltet érintő vagyoneklobzás alkalmazása végett jelentett be fellebbezést.

A Győri Fellebbviteli Főügyészség kifejtette, hogy tekintettel arra, hogy az adóhatóság az egyéb érdekelttel szemben összességében az okozott vagyoni hátrányt meghaladó mértékű joghátrányt alkalmazott, a kétszeres elvonás

tilalmára figyelemmel a vagyoneklobzásra vonatkozó rendelkezés mellőzését látta indokoltnak.

A Győri Ítéltábla mint másodfokú bíróság a védelem felmentésre irányuló fellebbezését nem találta alaposnak, álláspontja szerint nem volt megalapozott az enyhítésre vagy a hatályon kívül helyezésre tett indítvány sem, alapos volt viszont a fellebbviteli főügyészségnek a vagyoneklobzás mellőzésére tett indítványa.

A másodfokú bíróság a vagyoneklobzással kapcsolatban hivatkozott a Btk. 74. § (1) bekezdésének a) és d) pontjában írt főszabályára, és a (2) bekezdésére, miszerint a vagyoneklobzást el kell rendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyona is, amellyel más gazdagodott. Az (5) bekezdés c) pont szerint ugyanakkor nem rendelhető el vagyoneklobzás a fenti vagyona, ha azzal kapcsolatban a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekménnyel azonos tényállás miatt közigazgatási hatóság, állami adó- és vámhatóság végleges határozatában vagy közigazgatási perben a bíróság jogerős határozatában fizetési kötelezettséget állapított meg a fizetési kötelezettség erejéig.

Mindezekre tekintettel az ítéltábla mellőzte az egyéb érdekeltet érintő vagyoneklobzást, mivel az a kétszeres elvonás tilalmába ütköző rendelkezése volt a törvényszéknek.¹²

E jogeset kapcsán szólni kell a jogi személy szankcionálásának kérdéseiről. A Btk. 74. § (2) bekezdésének rendelkezése értelmében a vagyoneklobzást el kell rendelni arra a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyona is, amellyel más - adott esetben gazdasági társaság - jogellenesen gazdagodott. A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény (Jszbt.) szerint kiszabható pénzbírság és a vagyoneklobzás jogintézmények együttes alkalmazásának nincs akadálya.

A közigazgatási és a büntetőeljárások kollíziója esetén alapvető kérdés, hogy a jogi személy vagy a természetes személy az alanya a közigazgatási eljárásnak, hiszen csak ugyanazon „személy” részesül ne bis in idem védelemben (Geller, 2018). Fejes Péter részletezi, hogy az ítélkezési gyakorlatban tapasztalható *„annak a megoldásnak a mechanikus alkalmazása, hogy ha az adóigazgatási eljárásban a gazdasági társaságot kötelezték a kiesett adóbevétel megfizetésére, akkor a terhelttel szemben nem rendelnek el vagyoneklobzást, vagy a vagyoneklobzás összegét csökkentik az adóhatósági kötelezés összegével, noha vagy a gazdasági társaság gazdagodott, vagy a terhelte, vagy részben a gazdasági*

12 Győri Ítéltábla mint másodfokú bíróság Bf.II.67/2022/11. számú ítélete.

társaság, részben a terhelt, kettőjük vagyona azonban mindenképpen elkülönül” (Fejes, 2021).

A jogi személlyel szembeni intézkedések indítványozásának és alkalmazásának gyakorlati jelentőségét illetően ki kell emelni, hogy egyes megyei tapasztalatok szerint az utóbbi néhány évben emelkedett az ilyen intézkedések kezdeményezésének száma (Horváth & Pocsai, 2023).

Sőt: „*a gazdálkodással összefüggő kiemelt bűncselekményekkel kapcsolatos vádiratok most már kivétel nélkül előterjesztenek az érintett jogi személyekkel szemben valamilyen joghátrány alkalmazására irányuló indítványt*” (Horváth & Pocsai, 2023). A joggyakorlat szerint előfordul mind a Btk. szerinti, mind a külön törvény szerinti szankció alkalmazása.

4. jogeset

A Debreceni Ítéltábla Bf.II.229/2023/22. számú ítéletében a különösen nagy vagyoni hátrányt okozó, bünszervezetben, üzletszerűen elkövetett költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt az I. r. vádlott és társai ellen indított büntetőügyben a Nyíregyházi Törvényszék 2023. január 30. napján kihirdetett I.B.390/2021/38. számú ítéletét megváltoztatta.

A vagyoneklobzás kapcsán az ítélet a Kúria 69. BK vélemény III. részére hivatkozik, miszerint ha a bűncselekményt többen követték el, minden egyes elkövetőnél külön-külön kell vizsgálni, hogy a vagyoneklobzás elrendelésének feltételei fennállnak-e. Az intézkedés nem rendelhető el és nem hajtható végre egyetemlegesen.

A Kúria 95. BK vélemény I. része értelmében a vagyoneklobzást a társtettesek mellett a részesekkel – a felbujtóval, a bűnsegéddel – szemben is külön-külön kell alkalmazni arra a vagyoni, amelyhez a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben jutottak; az idézett rendelkezés alapján az intézkedés csak a ténylegesen bekövetkezett vagyongyarapodás kapcsán alkalmazható.

Abban az esetben, ha a felbujtó vagy a bűnsegéd a bűncselekmény elkövetése kapcsán nem tett szert vagyoni, velük szemben nincs helye vagyoneklobzásnak, az intézkedést ilyenkor kizárólag a tettes (társtettestel, közvetett tettestel) szemben kell a teljes megszerzett vagyoni alkalmazni. Akkor azonban, ha a felbujtó vagy a bűnsegéd részesedett a tettes (társtettes, közvetett tettes) által megszerzett vagyoni, a vagyoneklobzást részesedésük mértékéig - mint a bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerzett vagyoni - velük szemben kell elrendelni; ilyenkor az intézkedés a kétszeres elvonás tilalmára tekintettel a tettestel szemben csak az általuk megszerzett vagyoni ezt meghaladó részére alkalmazandó. Továbbá a Btk. 74. § (5) bekezdés c) pontja 2022. március

l-jétől kifejezetten rendelkezik arról, hogy nem rendelhető el vagyonelkobzás az (1) bekezdés a) és d) pontja vagy a (2) bekezdés szerinti vagyonra, ha azzal kapcsolatban a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekménnyel azonos tényállás miatt közigazgatási hatóság, állami adó- és vámhatóság végleges határozatában vagy közigazgatási perben a bíróság jogerős határozatában fizetési kötelezettséget állapított meg, a fizetési kötelezettség erejéig.

Az elsőfokú bíróság ítéletének tényállásából a vagyonelkobzás kapcsán hiányzott azon szükséges tényadatok rögzítése, amelyből egyértelmű következtetés lett volna levonható az egyes vádlottak személyét érintően. Ennek megfelelően az ítélet nem a tényleges vagyongyarapodásuknak megfelelően rendelkezett a vagyonelkobzásról.

Az ítéletábra a hiányzó adatokat pótolta, más rendelkezéseken túl a vagyonelkobzás tekintetében is megváltoztatta az elsőfokú ítéletet, és az egyes vádlottakat illetően részletes indokolással látta el a vagyonelkobzásra vonatkozó rendelkezést.

A vagyoni hátrány önkéntes megtérítésével kapcsolatos problémák

Az elkövető a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrányt önként is megtérítheti; a hatályos Btk. 396. § (8) bekezdése a büntetés korlátlan enyhítését teszi lehetővé annak, aki a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrányt a vádemelésig megtéríti. Ez a rendelkezés azonban nem alkalmazható, ha a bűncselekményt bünszövetségben, bünszervezetben vagy különös visszaesőként követik el.

A vagyoni hátrány önkéntes megtérítése szabályozásának - megtérítés esetén a büntetés korlátlan enyhítése lehetőségének, továbbá a befizetett összeg jogi sorsa rendezésének - az indoka az, hogy a vagyonvisszaszerzés, a bűncselekményből eredő vagyoni előny elvonása az állam javára valóban célszerű, sikeres legyen.

A gyakorlatban a vagyoni hátrány vádemelés előtti önkéntes megtérítésének reális alternatívája lehet az „egyezség a bűnösség beismeréséről” jogintézmény, amelynek keretében az ügyészség és a terhelt a vádemelés előtt egyezséget köthet a bűnösség beismeréséről és ennek következményeiről. Az egyezség tartalmazhatja a vagyoni hátrány megfizetésének kötelezettségét is, és a feltételek teljesülése esetén garantálja a megállapodásban rögzített büntetést vagy önállóan alkalmazott intézkedést (Be. 407–411. §). Ezzel szemben a Btk. 396. § (8) bekezdése szerint a vagyoni hátrány vádemelés előtti önkéntes megtérítése esetén a büntetés „csak” korlátlanul enyhíthető (Békés, 2023).

Fontos hangsúlyozni tehát, hogy a Btk. 396. § (8) rendelkezése nem jelent garanciát az enyhítésre. A jogintézmények sikeres alkalmazására régióként változó a joggyakorlat.

5. jogeset

A Debreceni Ítéltábla Bf.I.75/2023/7. számú 2023. március 23-án hozott ítélete szerint a Miskolci Törvényszék 12.B.46/2022/105. számú 2023. október 31-i ügydöntő határozatában az előkészítő ülésen bűnösséget beismerő nyilatkozata elfogadása után VI. r. vádlottat bűnsegédként elkövetett vesztegetés büntette [Btk. 290 § (1) bekezdés, (2) bekezdés] és költségvetési csalás büntette [Btk. 396. § (1) bekezdés c) pont] miatt – halmazati büntetésül – 2 év börtön fokozatú szabadságvesztésre ítélte. A büntetés végrehajtását 4 év próbaidőre felfüggesztette. Emellett a VI. r. vádlottal szemben 1 025 014 forint erejéig vagyoneklkobzást rendelt el, és kötelezte e terhelten 41 509 forint bűnügyi költség viselésére. Az ítélet ellen az előkészítő ülésen VI. r. vádlott és védője a vagyoneklkobzás elrendelése miatt és a büntetés enyhítése érdekében jelentettek be fellebbezést.

Az ítéltábla megállapította, hogy a védelmi fellebbezés a vagyoneklkobzás ellen irányuló részében nem volt alapos; az elsőfokú bíróság a törvénynek megfelelően határozott a jogosulatlanul igénybe vett támogatás összegének az erejéig a vagyoni jellegű intézkedés alkalmazásáról. Az ítéltábla itt megjegyzi, hogy az eljárás adatai és az irányadó tényállás szerint a jogtalanul felhasznált támogatást a vádlott teljes mértékben nem fizette vissza, hátralékát maradéktalanul nem rendezte. Bár a másodfokú eljárásban a vádlott igazolta, hogy történt befizetés a Nemzeti Adó- és Vámhivatal felé, az nem tisztázott, hogy milyen jogcímen és a vagyoneklkobzás összegének csak kisebb részét kitevő módon. A vádlottnak több jogcímen állt fenn fizetési kötelezettsége.

E kérdés csak bizonyítás útján lett volna feltárható, mely érintette volna a tényállás megállapítását is. A másodfokú eljárásban ezért a ténykérdéseket is érintő vagyoneklkobzás nem volt megváltoztatható, erre egyszerűsített felülvizsgálati eljárásban van lehetőség az elsőfokú bíróságon, ha igazolást nyer, hogy a vagyoneklkobzás alapját képező pénzösszeg csökkenésére tényleg sor került. A kifejtettekre tekintettel a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet a VI. r. vádlott esetében érdemben helybenhagyta.

A jogeset alátámasztja az egyik új szabályozási elem, a 2022. március 1-jétől az Art.-ben szereplő 68. § szükségességét, amely a befizetés jogcímenek a tisztázása érdekében került beiktatásra (a befizetést teljesítő személy számára közreműködési kötelezettségét és ennek módját írja elő): „*meg kell jelölnie, hogy mely büntetőeljárásra tekintettel teljesítette a befizetést, továbbá mely adózó,*

adónem, időszak, illetve mely határozat alapján (nem állami adó- és vámhatóság esetén mely személynek, mely szerv felé, milyen jogcímen fennálló tartozásra tekintettel) került sor a befizetésre.”

Megállapítások

Az okozott vagyoni hátrány mind hatékonyabb megtérülése a vagyonvisszaszerzés témakörének részeként a magyar, az európai uniós és a nemzetközi büntetőpolitika aktuális prioritásainak részét képezi, főként a határokon átnyúló súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelem részeként. Jelen vizsgálat a speciális lehetőségek áttekintését és az ezek eredményességével kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok vizsgálatát célozta, a költségvetési csalás miatt indult büntetőeljárásokban.

A költségvetés büntetőjogi védelme kiemelkedő jelentőségű; a költségvetést károsító bűncselekmények száma, jellege, szervezettsége mellett e cselekménykör leglényegesebb jellemzője az okozott vagyoni hátrány mértéke, alakulása az ismertté vált büntetőügyekben; emellett azonban a büntetőeljárások, sőt a bűnüldözés eredményességének – a vagyonvisszaszerzés stratégiai jelentőségű célja emelkedésével – még inkább objektív mutatója lehet a megtérült vagyoni hátrány. A rendelkezésre álló adatokat áttekintve megállapítható, hogy az elrendelt és a végrehajtott vagyonelkobzásokról, a visszaszerzett vagyonról nincs hiteles adatgyűjtés, a biztosított vagyon adatai szolgálhatnak kiindulópontul a jogintézmény eredményességének vizsgálata során.

A költségvetést károsító bűncselekmények esetében további, a visszaszerzés módjára is hatást gyakorló szempont az adóigazgatási, valamint a büntetőeljárás viszonya. Az úgynevezett „adóra elkövetett bűncselekmények” egyidejűleg az adótényállás elemeit és az adóra elkövetett bűncselekmény tényállásának az elemeit is megvalósítják. Ennélfogva felmerül a két eljárás egymást kizáró hatása vagy azok sorrendisége, az adójogi és a büntetőjogi következmények párhuzamos alkalmazhatósága.

Az adóigazgatási és a büntetőeljárásban kiszabható szankciók egymáshoz fűződő viszonya kapcsán megjelenik a kettős szankcionálás lehetősége. Az EJB és az EUB gyakorlatában is sokat tárgyalt ne bis in idem problémára hazánkban 2022 márciusában született megoldás a Btk. és az Art. vonatkozó rendelkezéseinek együttes módosításával. A kétszeres elvonás elkerülését a jogalkotó elsősorban a vagyonelkobzás szabályozásának módosításával, a Btk. 74. § (5) c) bekezdésében kívánta megoldani, eszerint nem rendelhető el vagyonelkobzás a vagyonra, ha azzal kapcsolatban a büntetőeljárás tárgyat képező

bűncselekménnyel azonos tényállás miatt az állami adó- és vámhatóság végleges határozatában a bíróság jogerős határozatában fizetési kötelezettséget állapított meg, a fizetési kötelezettség erejéig.

Bár a vizsgált, elérhető, viszonylag kevés számú esetben a bünyügyi iratok és a tapasztalatok alapján ennek alkalmazásával kapcsolatban pozitívak voltak a tapasztalatok, egyes esetekben a jogalkalmazás képviselői szerint továbbra is problémát jelent az a tény, hogy a vagyonekhozás elrendelésének a szabályozás szerint már az is akadályát képezi, ha az adóhatóság „fizetési kötelezettséget állapít meg”. Ez azonban még nem jelent garanciát arra, hogy a befizetés eredményesen megtörténik. A valódi cél az lenne, hogy a kiesett adóbevétel valamilyen módon ténylegesen megtérüljön. Ennek érdekében megfontolandó a NAV Bünyügyi Főigazgatóságának a javaslata, miszerint a büntetőeljárás során a vagyonekhozás alkalmazásáról szóló döntésnél csak az adóeljárásban megtörtént, sikeres vagyonekvonást vehessék figyelembe akadályként.

Felhasznált irodalom

- Békés Á. (2023). Vagyonbiztosítás és vagyonekhozás védői szemmel. Előadás a „A bűncselekményből eredő vagyon elvonásának (visszaszerzésének) aktuális kérdései” című konferencián, Társadalomtudományi Kutatóintézet Jogtudományi Intézet, Budapest, 2023. november 28.
- Elek B. (2022). A felelősségelhalmozás tilalmának kiüresítése – Az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bíróságának változó judikatúrája a ne bis in idem elv körében. *Büntetőjogi Szemle*, 11(2), pp. 18–24.
- EUROPOL. (2016). *Does crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU. Survey of Statistical information 2010–2014*. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/criminal_asset_recovery_in_the_eu_web_version.pdf
- Fejes P. (2021). A kétszeres kötelezés még nem kétszeres elvonás. *Jogtudományi Közlöny*, 76(7–8), pp. 334–339.
- Gellér B. (2018). A joghatóságok és jogágak ütközése a ne bis in idem elv európai interpretációjának fényében. (Befejezetlen találgatások a bizonytalanságról). In Menyhárd A. & Varga I. (Szerk.), *350 éves az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara: a jubileumi év konferenciasorozatának tanulmányai* (pp. 1353–1379). ELTE Eötvös.
- Horváth D. & Pocsai T. (2023). A jogi személyekkel szembeni fellépés büntetőjogi lehetőségei – Egy sajátos felelősségi forma és bírósági gyakorlata. *Miskolci Jogi Szemle*, 18(1), pp. 73–89. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2023.1.73>
- Lengyel T. (2022). *A költségvetési bevételek büntetőjogi védelme és annak kihívásai Magyarországon a XXI. században* [Doktori (PhD) értekezés]. Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/96bc1536-b93a-41dc-8013-205781af8eff/content>

- Molnár G. M. (2017). Az adóigazgatási eljárás és a büntetőeljárás kapcsolata. In Domokos A. (Szerk.), *A költségvetés büntetőjogi védelme* (pp. 26–51). Károli Gáspár Református Egyetem ÁJK.
- OECD Working Group on Bribery. (2019). *Implementing the OECD anti-bribery convention – Phase 4 report: Hungary*. <https://www.oecd.org/corruption/OECD-Hungary-Phase-4-Report-ENG.pdf>
- Pfeffer Zs. (2020). Adóügyek a büntetőbírók előtt. *Miskolci Jogi Szemle*, 15(1), pp. 97–121. https://real-j.mtak.hu/21179/1/MJSZ_2020_1.pdf
- Steiner G. (2023). *Költségvetési csalás és áfacsalás a gyakorlatban – Adólevonási jog, számlagyárak, körhintacsálások*. ORAC.
- Szabó J. (2021). *A ne bis in idem elve az európai jogalkalmazásban* [Doktori (PhD) értekezés]. Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. <https://dea.lib.unideb.hu/items/6dc79878-1a51-46fa-95d7-7533eda7a4c4>
- Tóth M. (2019). Az adócsalás elkerülésének hamis mítoszai. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2), pp. 417–426. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/6611/39_tothmihaly_tordelt.pdf
- Varga S. (2023). A vagyonvisszaszerzés, vagyonbiztosítás a NAV szemszögéből. Előadás a „A bűncselekményből eredő vagyon elvonásának (visszaszerzésének) aktuális kérdései” című konferencián, Társadalomtudományi Kutatóintézet Jogtudományi Intézet, Budapest, 2023. november 28.

Alkalmazott jogszabályok

2001. évi CIV. törvény a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről
2020. évi CXXX. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának jogállásáról
2021. évi CXXXIV. törvény az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról
- 8/2017. (IV. 18.) AB határozat az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 43. § (1) és (4) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatos alkotmányos követelmény megállapításáról
95. BK vélemény a vagyoneklobzás egyetemleges alkalmazásának hiányáról, illetve a részekkel szembeni alkalmazásáról
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Az Európai Bizottság javaslata az uniós vagyonvisszaszerzési és elkobzási irányelvre*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0245&from=EN>
- URL2: *Az Európai Bizottság jelentése a vagyonvisszaszerzés és elkobzás uniós helyzetéről*. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5776f170-a4b5-11ea-bb7a-01aa75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF

URL3: Az Európai Parlament és a Tanács 2024/1260 számú irányelve a vagyonvisszaszerzésről és elkobzásról. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401260

URL4: Az Európai Parlament és a Tanács 2017/1371 számú irányelve az uniós pénzügyi érdekeket sértő csalás büntetőjogi eszközökkel való üldözéséről. <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/fight-against-fraud-to-the-eu-s-financial-interests-by-means-of-criminal-law.html>

URL5: Az Állami Számvevőszék elemzése a büntetőeljárásokhoz kapcsolódó vagyonelkobzásról és lefoglalásról. https://www.asz.hu/dokumentumok/20201201_buntetoeljaras.pdf

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Deres P., & Kármán G. (2025). Az okozott vagyoni hátrány megtérülése a költségvetési csalás miatti bűnügyekben. *Belügyi Szemle*, 73(6), 1257–1285. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i6.pp1257-1285>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetet mondanak a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Bűnügyi Főigazgatósága vezetőségének és munkatársainak a kutatás empirikus része lebonyolításához nyújtott támogatásukért.

Levelező szerző:

A cikk levelező szerzője Deres Petronella, aki a deres@okri.hu e-mail címen érhető el.